

Het grote dilemma:

Minder risico = minder rendement

Interview met Bert de Vries, oud minister van sociale zaken

Roelof Jan Mulder

Het heeft gesneeuwd. Ik sla links af. Iets te bruusk, de achterkant van de auto glijdt weg. Ik stuur tegen, zoals geleerd op de slipschool van Rob Slotemaker, 45 jaar geleden. Alles gaat goed, we zijn er. Een vriendelijke, lange, ietwat gebogen man doet open. “Zullen we maar gelijk naar boven gaan” vraagt Bert de Vries en even later zitten we tegenover elkaar op zijn werkkamer te praten over de pensioenproblematiek en hoe die zou kunnen worden opgelost.

De BPP (Belangenvereniging Pensioengerechtigden Pensioenfondsen Zorg en Welzijn) heeft, vanwege zijn verleden als voorzitter van het bestuur van het APB, Bert de Vries gevraagd voorzitter te worden van de Commissie Zekerstelling Pensioenen. Hoe ver is de commissie nu en wat vindt hij zelf van deze uiterst complexe pensioenmaterie?

“De opdracht aan de commissie was advies uit te brengen over de houding die het bestuur zou moeten aannemen t.a.v. de nieuwe pensioenregeling. We bekijken dat vanuit een brede invalshoek, maar letten wel op de belangen van de gepensioneerden.”

De prijs voor meer zekerheid is een slechter pensioen?

Kennelijk is dat nog niet zo eenvoudig want er volgt een diepe zucht en vervolgens:

Er moet in elk geval een oplossing komen voor het feit dat harde pensioengaranties forse beperkingen stellen aan het beleggingsbeleid. Op langere termijn kost dat rendement. De prijs voor meer zekerheid is dus minder pensioen. De hele pensioenwereld is er daarom van overtuigd, dat het nemen van meer risico uiteindelijk beter is. Waar het om gaat, is hoe je dat risico eerlijk verdeelt over de jongere en de oudere generatie. Als je de jongere generaties meer risico laat dragen, kun je de oudere generatie meer zekerheid bieden. Maar dat gaat ten koste van hun eigen pensioen en dan haakt de jongere generatie af. Dat betekent de doodsteek voor ons pensioenstelsel.

Door de vergrijzing krijgt dat probleem nog meer gewicht. Een steeds groter deel van het pensioenvermogen bestaat uit kapitaal, dat nodig is voor de financiering van de rechten van de oudere generatie. Het is niet fair om de beleggingsrisico's, die met dat vermogen worden genomen, grotendeels neer te leggen bij de jongere generaties. Als gepensioneerden willen dat ook hun vermogen risicovol wordt belegd – omdat dat uitzicht biedt op een betere indexatie – ligt het meer voor de hand dat zij daarvan ook zelf de risico's dragen. Als ze hardere garanties willen, kiezen ze voor een minder riskant beleggingsbeleid en de kans op een magerder pensioen. Door zulke heldere keuzes te bieden, bereiken we een situatie waarin het blijven deelnemen aan het pensioenfonds voor jongeren én voor ouderen interessant is.

De opdracht luidde: *“De commissie zal in haar advies de gewenste ontwikkelingen op de korte en de lange termijn betrekken en wel zo, dat blijvend voldoende garanties worden geboden voor een aanvaardbaar pensioen voor de verschillende geledingen”.*

Aanvaardbaar is natuurlijk een relatief begrip. Eigenlijk is het de manier waarop het totaal aan ingebrachte premies en het rendement op een eerlijke manier verdeeld wordt over alle deelnemers. Dat is een steeds terugkerend dilemma. De behoefte aan meer zekerheid bij ouderen is begrijpelijk, omdat de mogelijkheid om nog een extra spaarpotje te vormen afneemt naarmate je ouder wordt. Ook is, op dit moment althans, langer doorwerken om een pensioentekort op te vangen, voor de meeste ouderen geen optie.

Hogere premies helpen niet?

Al in de jaren negentig bleek dat het premie instrument door de vergrijzing minder effectief werd. Hoe langer de gemiddelde deelnemer premie heeft betaald, des te groter wordt het vermogen van het pensioenfonds en komt naar verhouding ook een steeds groter deel van de inkomsten uit het beleggingsrendement. Bij het ABP moest aan het eind van de vorige eeuw de pensioenpremie al met 6 á 7% omhoog om een tegenvaller van 1% bij het beleggingsrendement te compenseren. We wisten dus toen al dat het een illusie was te denken dat grote vermogenstekorten weggewerkt konden worden door de premies te verhogen. Maar pas toen het tijdens de crisis aan het begin van deze eeuw fout ging met de dekkingsgraden, werden er knopen doorgehakt. Het eindloonstelsel werd omgezet naar een middelloonstelsel met een voorwaardelijke indexering.

Lang leven risico

Het stelsel is daardoor veel robuuster geworden. Maar we verkeken ons op het lang leven risico. De sterftetafels van het CBS leerden ons dat de gemiddelde levensverwachting steeg. Terwijl we vroeger alleen terugkeken, verrekenen we nu ook het toekomstige effect. Dat is een meer solide manier om je verplichtingen te berekenen. Als je het effect in één keer wilt verwerken in plaats van het te spreiden in de tijd dan kom je in de problemen. Als de dekkingsgraad toch al laag is, wordt indexeren onmogelijk of moet er zelfs worden gekort. En als de markt zich herstelt, en/of de lange termijn rente omhoog gaat, waren al die harde maatregelen wellicht overbodig.

Kort CV

Bert de Vries (1938) was fractievoorzitter van het CDA halverwege de jaren '80 en minister van Sociale Zaken in het Kabinet-Lubbers III (7-11-1989 tot 22-8-1994). In 2005 publiceerde hij het boek *Overmoed en onbehagen*.

Het hervormingskabinet-Balkenende II, waarin hij scherpe kritiek uit op het CDA en het kabinet-Balkenende II. Hij verwijt het kabinet de vergrijzing ten onrechte als een groot probleem op te voeren.

Bert de Vries was op 17 november 2010 de eerste CDA-prominent die er openlijk voor uitkwam dat hij zijn partijlidmaatschap had opgezegd vanwege de samenwerking met de PVV.

“Je mag dus hopen dat de rente verder stijgt en het daardoor met de dekkingsgraad de goede kant op gaat. En we moeten hopen dat er niet teveel inflatie komt, want dan worden die positieve effecten weer uitgehold.”

De zachtheid van harde garanties

Wanneer het rendement laag is, is de inflatie ook meestal laag. Daarom moeten gepensioneerden niet alleen kijken naar wat ze netto aan pensioen in handen krijgen, maar ook naar de koopkracht ervan. Zijn het rendement (en meestal ook de inflatie) hoog dan wordt het ogenschijnlijke voordeel van een betere indexering uitgehold door de inflatie. Een ‘harde’ nominale garantie is dan ook boterzacht in een periode van inflatie. Van mijn verzekeraar heb ik de harde garantie dat de lijfrente die ik met mijn koopsompolis heb gekocht niet zal worden verlaagd. Maar bij een inflatie van een paar procent per jaar kan ik er over twintig jaar wel de helft minder mee kopen. We moeten dus niet alleen kijken naar de zekerheid van het nominale pensioen maar ook of dat pensioen een beetje kan meebewegen met de inflatie.

Houtskoolschetsen

Op mijn vraag of het advies van de commissie al klaar is, kijkt Bert de Vries enigszins verschrikt: *“Nee, hele-*

maal niet. We hebben eerst gesprekken gevoerd met medewerkers van PGGM. De inzet daarvan was vooral dat we zicht kregen op het denken binnen het pensioenfonds en de gelegenheid om in dat proces mee te doen. We hebben ook een gesprek gehad met Hans Alders, de voorzitter van het bestuur van PFZW. Een constructief gesprek waarbij wij de indruk kregen dat de inbreng van de BPP op prijs wordt gesteld”.

We kregen ook kennis van een houtskoolschets van de mogelijke contouren van een nieuwe pensioenregeling. Naar aanleiding daarvan hebben we inmiddels een aantal vragen en discussiepunten geformuleerd. Wij willen de komende maanden als commissie betrokken blijven, zodat we tegen de tijd dat de besluitvorming plaats vindt volledig geïnformeerd en geprepareerd zijn om het bestuur van de BPP te adviseren. Dat lijkt te lukken.

Gepensioneerden en zeggenschap in pensioenfonds

“Ik heb het gevoel dat de BPP beschouwd wordt als een constructief gezelschap en dat er oprecht wordt gestreefd naar een nieuwe pensioenregeling waarmee zowel de gepensioneerden als de aanstormende generaties goed uit de voeten kunnen”.

Dat gepensioneerden daar zelf over kunnen meepraten is belangrijk. Immers, de werknemers en werk-

gevers die het bestuur van het pensioenfonds vormen hebben een natuurlijke neiging om de belangen van de actieven zwaarder te laten wegen dan die van de gepensioneerden.

Ik vind daarom ook dat gepensioneerden in de toekomst een duidelijke positie moeten krijgen in het bestuur”.

Werkgevers zitten niet te wachten op 65-plussers *“Dat we met z’n allen ouder worden is fijn”.*

De kosten daarvan kun je afwentelen op de jongere generatie, door ze meer premie te laten betalen of langer door te laten werken. Dat is voor ons gepensioneerden plezierig. Meer solidair is: We dragen het samen. We moeten dus met z’n allen genoeg nemen met ietsje minder pensioen. Langer werken hééft voordelen maar dan moet je er wel zeker van zijn dat het overgrote deel van de 65-plussers een reëel uitzicht heeft op werk en dat stelt eisen aan werkgevers. Tot nu toe blijken werkgevers niet op oudere werknemers te zitten wachten. We hebben ook niets aan een leger van mensen van rond de 65 jaar, die eerst nog een poosje de bijstand in moeten voordat ze pensioen krijgen.

Kritiek op babyboomers

Babyboomers wordt verweten dat ze mateloos

profiteren van de welvaart en eigenlijk aan het potverteren zijn *geslagen: vaak wordt gezegd “Gepensioneerden hebben het veel te goed en dat gaat ten koste van de jongeren”.*

“Ik vind dat een goedkoop verwijt. Van die babyboomers kun je veel zeggen, maar het is wél de generatie die in de jaren zestig en zeventig heeft gezorgd voor de invoering van de AOW”.

Heel veel ouderen die nooit een AOW-premie hadden betaald kregen in één keer een AOW-uitkering. Toen hebben de ouderen van nu ook niet gezegd:

‘Moeten wij jongeren nu de premie voor al die gepensioneerden gaan betalen?’

Toen we de verzorgingsstaat optuigden in de jaren zestig en zeventig – waar nieuwe generaties nu nog van profiteren – hebben al die mensen meebetaald aan alle soorten van premies.

“Dus om nou te zeggen dat dit een generatie is die geweigerd heeft om solidair te zijn met andere generaties?? Ik bestrijd dat”.

De tijd is omgevlogen. Ik neem afscheid. Onder de indruk van de kennis en de wijsheid van Bert de Vries. Het duizelt me een beetje als ik terug rijd. De sneeuw is gelukkig weg, maar de vraag blijft: *“Is de weg naar ons pensioen nu ook veilig?” <<*